

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio. I. De natura Corporum Cælestium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

IN LIBROS DE COELO DISPUTATIO PRIMA.

De naturâ corporum cœlestium.

Ratio quæ in
hoc tracta-
tu servabi-
tur.

Philosophicè magis quàm astro-
nomicè isthæc pertractabimus:
nec tam diversos Cœlorū motus,
& concordem astrorum discordiā,
accessum solis & recessum à Po-
lis mundi, labores solis ac lunæ,
dici ac noctis, æstatis ac hyemis,
veris & autumnī, caloris & frigoris, lucis ac tenebra-
rum vicissitudinem, & alia huiusmodi, quàm proprie-
tates cœli, ejusque constitutionē, quæ peculiariter ad
Philosophum spectant, discutiemus: reliqua, quantum
instituti ratio patitur, succinctè, ac breviter trademus.

SECTIO PRIMA.

An Cœlum sit animatum.

I. Arist. cœ-
lum anima-
tum ponit,
id est anima
rationali.

II. Anaxagoras
reus factus
Athenis,
quod solem
negaverit es-
se anima-
tum.

III. Origenes
Christum,
non pro ho-
minum solum
sed pro
astrorum eti-
am peccatis
mortuum
esse asser-
uit.

VI. Cœli non
sunt anima-
ti.

Aristoteles l. 2. de Cœlo, tex. 13. & 62. & l. 2.
Met. tex. 35. Cœlum ponere videtur animatum,
imò anima rationali, & intelligente præditum: licet
S. Thomas eum excuset, dicatque solum velle Ari-
stotelem cœlum habere animam, seu intelligentiam,
non informantem, sed assistentem.

Quicquid ergo sit de mente Aristotelis hac in
parte: cœlos esse animatos expressè docet Plato,
Pythagoras, & alij ex antiquis. Imò apud ipsos adeo
certum habebatur cœlum esse animatum, ut, teste
S. Augustino l. 18. de Civit. cap. 41. Anaxagoras
reus factus sit apud Athenienses, & supplicio affe-
ctus, quod solem lapidem ardentem esse dixerit, &
non aliquid animatum. Idem sentit Philo Judæus
libr. de opificio mundi. Plin. l. 2. Nat. Histor. cap. 8.
& alij.

Inter Christianos etiam non defuerunt, qui hoc
senserint: imò ipsemet S. Augustinus & S. Hiero-
nymus dubij hac in re fuisse videntur. Origenes verò
To. 1. Commen. in Ioann. & l. 1. Periarchon cap. 7.
stellas non solum animatas esse docet, sed virtutis
etiam ac vitij capaces, Christumque, non pro homi-
num tantum, sed pro astrorum etiam peccatis esse
mortuum. Dubitat etiam Dionys. Carthusianus in 2.
d. 14 q. 4. utrum cœli animati sint, necne. Idem pro-
babile esse censet Aureolus in 2. d. 14 q. 2. ar. 2. & q.
3. faverque eidem opinioni Caiet. in Psal. 135. Imò
S. Thomas l. 2. cont. Gen. cap. 70 & alibi idem sen-
sisse videtur: sed l. p. q. 70. art. 3. opinionem illam
retractat.

Conclusio: Cœlum non est animatum. Hæc est
communis Patrum ac Theologorum sententia: un-
de S. Ioan. Damascenus l. 2. fidei Orthod. c. 6. Nullus,
inquit, cœlos aut sidera animata esse existimet, animā
quippe, ac sensu carere. Idem docet S. Ioan. Chrysostomus
Homil. in Psal. 4. S. Ambros. l. 2. c. 4. S. Cyrill.
l. 2. cont. Jul. S. Basil. in Hexam. Hom. 3. In hanc etiā
sententiam conspirant recentiores ad unum omnes,
Pererius l. 2. in Genes. q. 7. Conimb. l. 2. de cœlo, c. 1.
q. 1. art. 2. Murcia l. 2. de cœlo, d. 1. q. 1. Ruvi. l. 2. de
cœlo c. 1. q. 1. Hurt. d. 1. de cœlo sect. 4. n. 41. Tann.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

1. p. d. 6. quæst. 2. d. 5. numer. 8. Arriaga d. un. de cœ-
lo, sect. 2. Oviedo cont. un. de cœlo p. 1. num. 3. &
alij.

Ratio est: nullum enim vitæ vestigium in cœlis
deprehendimus, unde gratis, & sine ullo fundamen-
to vitam iis quis tribuerit. Conf. alioqui pari quis ra-
tione dixerit aërem vivere: sicut autem hoc asse-
re, esset divinare, ita & illud. Conf. secundò quoad
vitam vegetativam, videmus enim in omnibus re-
bus, quæ hac vitâ vivunt, magnam organorum, parti-
um, ac temperamenti varietatem, & heterogenei-
tatem, quæ vitæ hujus functionibus deservit, cum ta-
men in cœlo nihil cernatur huiusmodi, sed omni-
moda similitudo, & partium homogeneitas. Quæ
magis urgent, si cœlum sit corpus simplex, de quo
disp. sequente. Tandem quoad vitam rationalem
possit quis æquè dicere terram, aut aquam, vel a-
liam quamlibet rem materialem uti ratione, ac cœ-
lum.

Dices; hoc conjicitur ex motu, quem in cœlis u-
niformem cernimus, & perpetuum. Contrā: in re-
bus etiam inanimatis motum cernimus, ergo ex mo-
tu nullum ad vitam, nedum ad rationem deducitur
argumentum. Unde autem motus ille cœlorum pro-
veniat, utrum ab extrinseco, an ab innatâ iis virtute
motrice, dicetur postea.

SECTIO II.

*Utrum Cœli sint naturaliter incorrup-
tibilis.*

Naturaliter, inquam; per potentiam enim Dei
absolutam posse illos corrumpi, seu destrui, cer-
tum est. Sicut enim divinâ virtute ex nihilo sunt ex-
tracti, ita, si suum Deus concursus suspenderet, mo-
mento in nihilum reciderent. Et hoc sensu, si quis ita
loqui velit, sunt cœli naturâ suâ corruptibiles id est,
habent naturam, quæ non petit semper essentialiter
durare, sed divinâ virtute potest destrui.

Hoc modo intelligendi sunt nonnulli ex sanctis
Patribus, dum incorruptibilitatem nulli rei creatæ
naturâ suâ competere affirmant, nec cœlos tantum,
sed etiam Angelos, non naturâ, sed ex dono, & gra-
tiâ Dei immortales, & incorruptibiles esse asserunt.
Sic inter alios loquitur S. Damascenus l. 2. fidei Or-
thod. c. 3. Immortalis, inquit, Angelus est non naturâ,
sed gratiâ: nam omne quod capit, & desinere suâ pie na-
turâ potest. Intelligendus, inquam est, Angeli natu-
ram non petere, postquam producta est, essentialiter
semper existere, sed per Divinam saltem potentiam
destrui posse, licet per potentiam ordinariam, aut vi
agentium naturalium non possit.

Quæstio verò hæc procedit supponendo cœlos
componi ex materiâ & formâ: si enim sint corpora
simplicia, clarum est vi nullius, saltem agentis natu-
ralis, corrumpi eos posse.

L 3

Prima

V. Ratio est,
quia nullū
vitæ vesti-
giū in cœlo
deprehendi-
tur.

Offenditur
cœlum non
vivere vitâ
vegetativâ.
Nec vitâ
rationali.

VI. Ex motu
non argui-
tur in cœlis
usus ratio-
nis.

I. Cœli divinâ
virtute pos-
sunt destrui.

II. Quo modo
intelligendi
Patres, dum
dicunt nullam
rem creatâ
esse natura-
lem, suâ immor-
talem.

III. Supponit
quæstio cœ-
lum non esse
corpus sim-
plex.

IV.
Prima sen-
tentia caelos
docet esse
corruptibiles

Prima sententia affirmat caelos esse naturaliter corruptibiles: ita Philosophi antiqui propè omnes, Plato, Anaxagoras, Democritus & alij. Idem sentire videtur Magister in 2. d. 14. & Carthusianus in 2. d. 14 q. 2. & expressè tenet Salmeron in 2. Pet. cap. 3. d. 4. Valesius de Philos. Sacra. cap. 89. Delrio in cap. 1. Genes. & alij nonnulli. In qua etiam sententiâ fuisse videntur nonnulli ex sanctis Patribus, quorum tamen mentem explicui n. 2.

V.
Secunda
sententia aut
caelos esse
incorruptibi-
les.

Secunda sententia docet Caelos esse naturaliter incorruptibiles: ita Aristot. l. 1. de Caelo cap. 3. & l. 2. cap. 1. & alibi, docens caelum non esse ejusdem rationis cum elementis, sed quintæ cujusdam essentia. Idem habet S. Thomas 1. p. q. 66. ar. 2. corp. & in 2. d. 14 q. 2. S. Bonav. in 2. d. 14. ar. 1. q. 1. & 2. Alensis 2. p. q. 40. Molina 1. p. q. 9. ar. 2. q. 2. Conimb. l. 1. de caelo c. 3. q. 1. ar. 2. Hurt. d. 1. de caelo sect. 5. Arriaga hic, de un. l. 3. n. 42. & 45. Oviedo d. un. de caelo. p. 2. n. 20. In qua etiam sententiâ sunt S. Dionys. S. Greg. Nyssenus, & plerique ex sanctis Patribus.

VI.
Caeli sunt
naturæ suæ
incorruptibi-
les.

Dicendum caelos esse naturæ suæ incorruptibiles: ita auctores secundæ sententiæ. Probat, si enim possent caeli recipere primas qualitates & accidentia corruptiva, ergo ignis qui sphaeræ lunæ est vicinus, tot jam annorum spatio in eam egisset, & magnam ejus partem in ignem convertisset. Item, ipsa luna, quæ est virtualiter humida & frigida, ageret in caelum sibi proximum, & sic paulatim illud corrumpere, & in aquam resolveret. Præterea, non videtur repugnare hujusmodi unio inter materiam & formam, quæ sit naturaliter indissolubilis, sicut de facto unio inter materiam & quantitatem nullâ vi naturali dissolvi potest, nec unio passionum cum animâ. Tandem ad rectam universi constitutionem spectare videtur, ut dentur hujusmodi corpora incorruptibilia, tanquam corruptibilium constans, & stabilis mensura, ac permanens, & indefectibilis eorum causa.

VII.
Varia pha-
nomena,
quibus ostē-
di videtur
partes ali-
quas caeli de
facto fuisse
corruptas.

Sed contra hoc objici potest: nam de facto videtur in caelo aliquando contigisse corruptio: primò enim refert S. Augustinus 20. de Civit. c. 8. & cum eo plures Mathematici, tempore Regis Ogigis, stellam Veneris magnitudinem, cursum, & figuram mutasse. Deinde Anno salutis 1572. in Cassiopeia apparuit nova stella, quæ denuò post biennium paulatim desit. Stellam hanc in Cassiopea miraculo ascribunt Conimbricenses 1. de caelo cap. 3. q. 1. ar. 4. sicut & multi alij faciunt Philosophi, & Astrologi. Quod idem dicendum de stellâ Veneris, si verum sit quod de ea refertur, Deumque ob fines sibi notos divinâ hæc virtute præstitisse, quemadmodum etiam miraculosè contigit stella illa in Nativitate Christi, & sol miraculosè in ejus morte fuit obscuratus, à motu cessavit jubente Josue, retrocessit decem gradibus in signum longioris vitæ Regi Ezechiae concessæ &c. si enim vi agentium naturalium possent fieri hujusmodi mutationes in caelo, cur non sæpius contingerent?

VIII.
Nonnulli
salvare hæc
conantur per
epicyclos.

Alij salvare hæc conantur per variam concurrentiam epicyclorum parvas quasdam stellas devehentium, quæ licet singulæ seorsum ob parvitatem certi non possint, possunt tamen, inquit, conjunctæ. Hoc bene impugnat Arria. hic. l. 3. n. 20.

IX.
Sintne caeli
in fine mun-
di vire cor-
rumpendi.

Quæres secundò, num saltem divinitus sint de facto corrumpendi caeli in die judicii? In varias de more auctores abiere sententias, affirmantibus his, aliis negantibus. A parte affirmativâ stant varia loca Sacrae Scripturæ. Psalm. 101. v. 27. Opera manuum tuarum sunt caeli, ipsi peribunt &c. Luc. 21. v. 33. Cælum & terra transibunt &c. secundæ Petri, 3. v. 10. caeli magno impetu transibunt. Apoc. 21. v. 1. vidi cælum novum & terram novam, primum enim cælum, & prima terra

jam abiit. Ac proinde hanc sententiam amplectitur Salmeron. To. 1. proleg. 8. Maldon. in c. 24. Meth. v. 29. ubi ait revera stellas de caelo ante diem Judicii caluras: magis enim, inquit, assentior Christo affirmanti, quam Aristoteli id fieri posse neganti. Molina d. 14. de Opere sex dier. Hurt. in lib. de caelo l. 5. n. 49. & alij plurimi, secuti multos è sanctis Patribus, & ipsi literæ videtur conformior.

Suarez tamen 3. p. To. 2. d. 58. l. 2. §. Tertiò dicendū, citans magistrum & S. Thomam in 4. d. 47. & 48. Pererius l. 1. in Gen. q. 1. & 2. Conimb. l. 1. de caelo c. 3. q. 1. ar. 3. Tann. 1. p. d. 6. q. 4. dub. 5. n. 5. & alij secuti S. Augustinum l. 20. de Civit. c. 14. 16. 18. & 24. per caelos in his locis intelligunt aërem, quo sensu dicuntur aves volucres caeli, & alia hujusmodi, ut supra. Et certè locus S. Petri, qui tamen explicatu videtur difficillimus, patitur hunc sensum, caelos enim, quos in die Judicii dicit transiuros, paulò antè affirmaverat eluvione aquarum periisse, quod de sphaeris caelestibus intelligi non potest. Quando autem dicitur futuros caelos novos, & terram novam, intelligitur caelos illos qui de facto sunt, ita innovatum iri, ut videantur novi, sicut anno vertente semper videtur nova terra redeunte vere, cum sit nova facies rerum.

Ex his infero, caelum non esse corruptibile per divisionem seu destructionem unionis continuativæ, saltem ab ullo agente sublunari. Utrum autem ab Angelo non possit una pars ejus separari ab aliâ, non est ita certum.

SECTIO III.

Sintne caeli solidi, an fluidi

Sermo est de aliis ab Empyreo, Empyreum enim solidum esse, saltem quoad partem extimam, communis est Theologorum opinio. Imò S. Thomas solidum etiam intus usquequaque illud constituit, & sicut in corporibus beatorum donum subtilitatis ab omnibus constituitur, quo cum rebus quibuscque durissimis penetrarentur, ita aëre in pulmonibus incluso donum similiter penetrabilitatis cum caelo Empyreo concedit ipse, ut sancti ibidem vocem, ac verba formare possint, & inter se, ubi libitum fuerit, colloqui.

Tres in hac re sunt sententiæ. Prima docet, caelos non esse solidos, seu ex materiâ firmâ, & quasi durâ compactos, sed ex fluidâ ac molli, hoc est, facile corporibus obviis cedente, instar aëris nostri, qui rebus omnibus est pervius, ilque non nisi parum admodum resistit. Astra proinde in caelis moveri asserit hæc sententia sicut aves in aëre, vel in aquâ pisces, & sphaeras caelestes iis, in quamcunque partem feruntur, cedere, & locum astris transeuntibus relinquare, deinde fissas illas partes denovo instar aëris aut aquæ coalescere.

Hujus opinionis fuerunt plerique ex antiquis Philosophis: eandem tenuisse fecit Plato in Timæo, & multi ex Astronomis recentioribus cum Tychone Brahe eam sunt amplexi ob novas quasdam tum stellarum, tum cometarum apparitiones, ex quibus hanc de caelorum liquiditate sententiam convinci opinantur. Ejusdem etiam sententiæ fuisse videntur multi ex antiquis Patribus, ut S. Gregor. Nyssenus in Hexam. Justinus Martyr. ad q. 39. Orthod. S. Basil. Hom. 1. Hexam. c. 6. Euseb. Emisse. in caten. c. 1. S. Ambros. l. 1. Hexam. c. 6. Lactan. l. 3. de falsa Sapient. cap. 24. & alij, quos videre licet apud Tann. 1. p. d. 6. q. 3. dub. 3. ubi rem hanc fusè & eruditè tract. Idem olim docuit Seneca lib. 7. nat. quæst. & alij. Quam etiam sententiam probabiliorē cen-

Conformis
est scriptura
caelos in fine
mundi de-
struamini

Quomodo
erunt caeli
novi.

XI.
Cælum à
nullo agente
sublunari
potest divi-
di.

I.
Non proce-
dit questio
de caelo Em-
pyreo.

II.
Prima sen-
tentia uni-
versim do-
cet caelos
omnes esse
fluidos.

III.
Astronomi
recentiores
plerumque
caelos affir-
mant esse li-
quidos.

set Arriaga hic f. 4. n. 53. & Oviedo d. un. de cœlo, p. 3. n. 25.

IV. Patres verò proximè citati licet expressè non dixerint cœlos esse fluidos, cum tamen dicant stellas moveri, non cœlum, manifestè ex iis colligi videtur cœlos non duos, sed ex materiâ molli ac liquida esse compactos: nisi vel dicatur stellas cum sphaeris cœlestibus penetrari, quod naturaliter fieri non potest, vel cum Arriaga hic f. 3. num. 17. astra non intra sphaeras sibi proprias, sed supra eas rotari: tunc autem vel intervallum maximum, & interapedo, ad latitudinem, scilicet singulorum astrorum relinqui intra sphaeras debet, ubi nullum planè sit corpus, vel statui illic maxima vis materiæ fluidæ, in quâ astra illa supra suos orbes rotentur.

V. Secunda sententia docet, stellas non errantes in suo cœlo solido fixas esse, erraticas verò, seu planetas, nullo solido corpore deferente vagari hinc inde, & inconstantem suum cursum in quodam veluti liquido corpore errabundè perficere. Ita loqui videtur S. Anselmus Cantuariensis l. 1. de Imag. mundi c. 24. Isidor. l. 3. Etymolog. c. 49. & alij. Hanc etiam sententiam acriter defendunt recentiores quidam Astronomi ob nova quædam phænomena, quæ infra octavam sphaeram observantur, ac proinde nihil illius soliditatis officiant, sed sphaerarum tantum octavâ inferiorum, seu planetarum.

VI. Tertia sententia omnino affirmat non octavam tantum sphaeram, quæ sedes est stellarum non errantium, sed reliquas etiam omnes inferiores, quæ planetis, seu stellis erraticis deserviunt, firmas esse ac solidas, & ex materiâ densâ ac durâ compactas. Hæc est mens Aristotelis l. 2. de cœlo, t. 43. & multorum ex antiquis tum Astronomis tum Philosophis. Eandem etiam sententiam passim tenent Sancti Patres: ex quibus illi ipsi quos supra retuli tanquam faventes contrariæ opinioni, hanc multò clariùs & expressiùs tradunt. Cœlos ergo esse solidos docet imprimis S. Hieronymus in Epist. ad Ephes. l. 2. c. 3. S. Damasc. l. 2. Orthod. fidei c. 6. S. Basil. Hom. 3. Hexam. S. Ambros. l. 2. Hexam. ca. 2. S. Chrysost. in caten. lec. 4. Orig. Hom. 1. in Gen. S. Anselm. Cantuar. l. 1. de Imag. mundi. ca. 35. Cyrill. Hierosol. Catech. 9. & alij plurimi. Idem docet S. Thomas in 2. d. 14. & 1. p. q. 68. artic. 2. corp. & ad 2. Perierius l. 2. quæst. 9. Delrio in Genes. cap. 1. n. 36. Tann. 1. p. d. 6. q. 3. dub. 2. n. 51. & 66. estque communis Theologorum sententia.

VII. Dico primò: cœlum, quod est sedes stellarum non errantium seu firmamentum est solidum: ita Patres, & auctores proximè pro tertiâ sententiâ citati, & peculiariter S. Thomas citatus, ar. illo 2. corp. Hanc conclusionem P. Tannerus citatus ait sine temeritate negari vix posse.

VIII. Probatur primò ex illo Job. 37. v. 18. Tu forsan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi are fusi sunt. Ubi & ex verbis ipsis, & contextu, Patrumque & interpretum communi consensu, sermo est de cœlis ipsis sideris, qui hic instar æris solidi esse dicuntur.

IX. Respondet P. Arriaga hic f. 3. n. 38 nihil hoc loco de soliditate cœli contineri, sed solum significari cœlos esse firmos, stabiles, & incorruptibiles, non tamen solidos, ac duos. Eodem facere modo respondet P. Oviedo hic p. 3. n. 6. nempe, non comparari cœlum cum ære, quia est solidum, sed quia constans, & diu perseverans. Sed contrâ: vel ipsa Scripturæ Verba has solutiones refellunt, cœlos qui solidissimi quasi are fusi sunt. Quibus verbis potuisset Scriptura clariùs, cœlorum soliditatem exprimere: Si cœlorum incorruptibilitatem hic declarare voluisset Scriptura, aliis haud dubiè fuisset verbis usa, dixisset scilicet,

eos esse stabiles, & permanentes instar æris, non solidos, hæc enim vox non incorruptibilitatem sonat, sed duritiem, ut est manifestum. Unde, hæc solutio habere locum non potest, nisi verba Scripturæ ad improprios sensus maximè detorquendo.

Probatur secundò ex illo Psalmi 32. v. 6. Verbo Domini cœli firmati sunt: & Psal. 101. v. 3. Extendens cœlum sicut pellem: quæ sine dubio rem solidam potiùs, quam liquidam denotant, ut bene notat Tann. citatus, apud quem plura videri poterunt: hæc instituto nostro sufficiunt, & meo iudicio convincunt Scripturæ sententiæ cœlos astruendi solidos multò magis favere, quàm eosdem statuenti liquidos.

Dico secundò: probabilius mihi videtur idem de alijs etiam cœlis, stellato inferioribus, seu planetarum sphaeris esse dicendum, eas nimirum omnes esse solidas. Hæc etiam videtur mens sanctorum Patrum, qui dum cœlos solidos esse affirmant, indiscriminabiliter de omnibus sideris loquuntur. Locus etiam ille Job proximè citatus, ubi cœli dicuntur solidissimi, non de uno tantum cœlo stellarum fixarum intelligendus videtur, sed etiam de alijs, cum de pluribus loquatur.

SECTIO IV.

Argumenta contententia, cœlos non solidos esse, sed fluidos.

P. Arriaga, reliquis argumentis pro cœli liquiditate tanquam inefficacibus rejectis, hoc velut cæteris omnibus ad isthuc probandum efficacius proponit d. un. de cœlo, l. 4. n. 53. In cœlo septimo, inquit, magnitudo est prope infinita, & respectu cuius, Saturnus illi affixus est veluti unicum solummodo punctum: videtur ergo parum Divinæ sapientiæ consonum, ut ad movendum tantillum, ut ita dicam, sidus (respectivè scilicet ad cœlum) totam illam molem sphaeræ septimæ moveat, sed præstat dicere astrum solum in materiâ illâ fluidâ ab intelligentiâ moveri, ingens enim illa materiæ solidæ machina ad sideris illius motum planè videtur superflua.

Sed contrâ, quoad superfluitatem enim tantæ sphaeræ, seu machinæ ad motum illius stellæ, eadem videtur mihi difficultas in utraq; sententiâ, sive scilicet cœli ponantur solidi, sive fluidi: si enim parum deceat sapientiam Divinam tantam molem materiæ solidæ parare, ut sidus, respectivè tam exiguum, per illius motum moveatur, parum certè eandem decebit tantum materiæ fluidæ parare, ut sidus respectivè tam parvum in eo moveatur: ad quid enim tantum mare unico pisciculus? millies sanè plus est, quàm tantum mare si totum oceanum crearet, ut exiguus aliquis in eo piscis nateret, aut totum hunc ærem, ut una in eo avicula, aut musca voliret. En quoad hoc quod arguitur dedecere sapientiam Divinam, per planè est difficultas in utraq; sententiâ.

Jam verò ostendo non dedecere, sed maximè commendare sapientiam Divinam, ut sphaeræ omnes cælestes sint solidæ. Pro quo notandum, tria maximè attributa Dei attributa in cœlorum fabricâ elucere, potentiam, gloriam, & sapientiam: potentia relucet in magnitudine cœlorum: gloria in luce eorum, & pulchritudine: tandem sapientia relucet in machinæ illius cælestis artificio, quod innuit illud Ps. 8. v. 4. Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, quod interpretes explicant de cœlorum artificio, sicut & illud Ps. 135. v. 5. qui fecit cœlos in intellectu.

Quòd autem in cœlorum fabricâ magis eluceat sapientia Dei, si sphaeræ omnes sint solidæ, quàm si sint fluidæ, sic ostendo. In illâ machinâ magis elucet peritia

Magis in
machina
caelestis reli-
et sapientia
i. et, si caeli
sint solidi,
quae si sint
fluidi.

Si caeli sint
fluidi, nihil
habemus
certi ex vi
machinae ca-
lestis.

Si orbes sint
solidi, longe
clarius cer-
nitur peritia
opificis.

Obi. aucto-
ritas Scri-
pturae. Et
Patrum pro
fluiditate.

Satis hinc
auctoritatem
Scripturae. Et
Patrum.

Scriptura
insinuat
videri stel-
las aliquid
in se habere
gravitatis.

peritia & sapientia artificis, quae aptior est ad finem ab artifice intentum certius & constantius assequendum, & cum minore errandi periculo: sed si caeli sint solidi, aptior est machina caelestis ad finem a Deo illius artifice intentum certius, constantius, & cum minore errandi periculo assequendum, nempe ad easdem astrorum circulationes singulis annis repetendas, ad eosdem planetarum occursum & recursus, eandem diei & noctis, hyemis & aestatis, aliorumque anni temporum constantem varietatem, ac vicissitudinem, & alia huiusmodi, ergo. Probo hanc minorem, & sumamus ex. g. sphaeram solis, si haec sphaera sit fluida, cum sit multo major sole, posset sol, quantum est ex vi machinae, aequè esse in supremo, aut infimo circulo suae sphaerae, atque in medio, imò uno die, aut anno esse potest in una parte suae sphaerae, in alio in alia, sicque nihil haberemus certi, sed omnia plena forent confusione. Dixi, ex vi machinae, quod enim curâ & peritiâ Angeli moventis, ordo & constantia servaretur, non machinae praestantia tribuendum est, sed motoris.

V. Si verò caelestes sphaerae firmæ sint, ac solidæ, sol in certâ parte suae sphaerae fixus eundem semper tenorem servat, nec errandi periculo ita exponitur ejus motor. Unde si is, qui solis sphaeram movet, haberet tantum virum, quantum Angelus qui ei de facto assistit, licet non haberet tantum sapientiae, & intelligentiae abundè tamen posset hoc munere fungi, nec ita exponeretur periculo errandi, sicut si caeli essent fluidi. Si ergo orbes caelestes sint fluidi, Intelligentiae motrices in machina illâ moderandâ possunt non errare: si sint solidi, non possunt errare, nisi sponte velint: ergo machina est multo praestantior, longèque magis episcopus sapientiam commendat. Sicut horologium illud multo plus in se haberet artificij, longèque magis commendaret peritiam artificis, quod sine tantâ curâ & vigilantia horas omnes diei & noctis demonstraret, & cujus index suâ quasi sponte cum sole semper servaret proportionem.

VI. Obijcies secundò: Scripturam astris, non cœlo motum assignare. Tertio Patres quidam stellas, non cœlum moveri asserunt. Quarto, si cœlum sit solidum est durum, ac densum: omne autem densum est grave, ergo cœli essent ponderosi, sicque grave nobis impenderet periculum, quorum capitibus tanta, tamque ponderosa moles assidue incumbit.

VII. Ad secundum dico, idè Scripturam stellis motum assignare, non cœlo, quia motus in iis apparet, non tamen negat motum cœlis. Ad tertium respondeo, aliquos quidem ex sanctis Patribus sensisse cœlos esse fluidos, multo tamen plures opinantur contrarium, ut supra vidimus.

VIII. Quantum argumentum urget etiam illos, qui cœlos statuunt fluidos. Licet enim densa ac solida plerumque sint graviora, fluida tamen suam etiam habent gravitatem, ut constat in aquâ, & similibus: ergo cœli, ex eo quod fluidi sint, non eximuntur ab omni gravitate. Re tamen verâ, nec una sententia, nec altera urgetur hoc argumento: dici enim posset cœlum, si sit solidum sit, si sit fluidum, alterius esse conditionis, ac temperamenti à rebus sublunariis, sicque nec grave esse, nec leve.

IX. Addo tamen, Scripturam potius insinuare, stellas habere in se gravitatem, ut ex illo Matth. 24. v. 29 ostendi videtur, stella cadent de cœlo: dum enim dicuntur caluræ, non deiciendæ, signum est eas, fracto jam cœlo, in terram suo pondere ruituras. Hinc autem probatur cœlos de facto non esse fluidos, si enim sint fluidi, vel dici debet esse eos astris in iis contentis ponderosiores, & tunc, nisi miraculosè detineantur, defluent, & depluent in terram: vel si fluidi sint, &

leviores astris, astra, nisi miraculosè similiter detineantur, (sicut lapis miraculosè detingeretur penilis in aère) cadent de facto, & terram obruent. Quod, si caeli sint solidi instar æris, ut ex Scripturâ jam vidimus esse, non contingeret: nam si de facto ex ære conficerentur, non caderent.

Obijciuntur quintò varia phaenomena, quæ astronomi recentiores, maxime Tycho Brahe, sedulus astrorum inspector, observavit, quæ cum cœli soliditate, & incorruptibilitate non videntur posse consistere. Primò itaque cometæ varij, aliæque stellæ sæpius ab astronomis conspectæ sunt, quas Lupâ altiores fuisse constanter affirmant astronomi, quæ cum ad tempus appareant, & postmodum dispareant, signum est stellas illas esse corruptibiles. Secundò, maculae quadam solares in dies deprehenduntur, quæ similiter post tempus aliquod disparent. Tertio, Mercurius & Venus nunc infra, nunc supra solem conspiciuntur, quod manifestè ostendere videtur cœlum esse liquidum.

Ad hæc omnia responderi inprimis posset: sicut observationes Mathematicæ universim non sunt rejiciendæ, ita nec fides semper astronomis in hisce experimentis esse habendam, cum astronomi ipsi inter se summopere hac in parte dissident, & unus alterius experientias ut falsas, & supposititias rejiciat. Unde P. Clavius, vir siquis alius in rebus astronomiis versatus, ait Tychonis (qui tamen præ reliquis excelluisse hac in re videtur) experientias sibi esse suspectas. Quare P. Tannerus, qui loco supra citato hæc omnia iussimè discutit, asserit astronomis frequenter hac in parte fidem merito derogari.

Ego, licet tantum astronomiæ, quantum nobilissimæ scientiæ tribuendum censeam: ubi tamen locus aliquis scripturæ proferatur, qui, etsi non omnino elarè, satis tamen probabiliter contrarium indicat illi quod astronomi suis se experientias comperisse affirmant (ut pro soliditate cœlorum sect. præcedente præferri vidimus) præsertim si in eandem rem accedat auctoritas, & explicatio Patrum, existimo de experimentorum illorum certitudine merito dubitari posse, nec tanti esse illas experientias, quin rejici possint, & debeant ut incertæ, opinionique, quæ Scripturæ conformior est, sit adhaerendum.

Ut verò ad ea, quæ opponebantur, respondeam: ad postremum de stellis Mercurij & Veneris, quæ modò infra, modò supra solem ab astrorum observationibus sunt conspectæ, dico, si experientia illæ sint veræ, Mercurium & Venerem non habere sphaeras sibi proprias infra solem, ut communiter hæcenus opinati sunt astronomi, sed in ipsâ sphaerâ solis habere epicyclos, seu circulos quosdam circa solem, & respectu quorum Sol est quasi centrum. Dum ergo Sol, & una cum eo duo hi planetae motu raptus feruntur ab Oriente ad Occidentem, Mercurius & Venus peculiari motu, sibi quæ proprio in his circulis, seu epicyclis moventur eodem tempore à Septentrione ad Meridiem, & circumveunt Solem, vel duobus motibus diversis, ut volunt astronomi, vel uno mixto, seu modificato, ut passim asserunt Philosophi, ut vidimus in Phys. 46. f. 5.

Ad id de maculis solaribus, existimo provenire ex stellis quibusdam exiguis, aut partibus cœli opacis, in sphaeris Sole inferioribus, quæ licet ob parvitatem à nobis non cernantur, inter solem tamen & nos interpositæ, exiguum illius partem tegunt, sicque beneficio tubi optici discernuntur.

Ad id verò de cometis, vel stellis supra Lunam aut etiam in Firmamento subinde apparentibus, & rursum disparentibus, dixi se. præcedente, si experientia illæ sint veræ, nova illa, & mira phaenomena ascribenda esse miraculis, quæ Deus ob fines sibi

X.
Ex Phaenomenis probatâ auctori-
tate cœlos esse
fluidos.

Secundo ex
maenibus
lariibus.

XI.
Observatio-
nes Astro-
nomi. nec
rependenda
omnes, nec
omnes ad-
mittenda.

P. Clavius
Tychonis
Brahe ob-
servatio-
nem sibi
esse sus-
pectam.

XII.
Indicium de
certitudine
observatio-
num astro-
nomicarum.

XIII.
Mercurius
& Venus e-
picyclos ha-
bere debent
in sphaerâ so-
lis, quibus
sol est cen-
trum.

XIV.
Quid sint
maculae so-
lares.

XV.
Multa Phaenomena, te-
ste S. Augu-
stino, a-
scribi debent
miraculo.

notos

notos identidem operatur : ut nimirum terrorem hominum mentibus incutiat , & à peccando hujusmodi portentis deterreat , utque tacita illà cæli voce moniti ad meliorem se frugem recipiant . Quo modo respondet S. Augustinus l. 21. de civitat. Dei

c. 8. de phænomenis quibusdam , quæ asserit turbasse canones astrologorum , Quando tamen , inquit , ille voluit , qui summo cuncta regit imperio , ac potestate , ordinatissimus etiam cursus siderum , ratis fixisque legibus firmatus immutatur . Hæc ille .

DISPUTATIO II.

De Physica calorum consideratione.

SECTIO PRIMA.

Utrum materia cali sit ejusdem speciei cum sublunari.

I.
Sicuti quæ
Hinc.

Questio hæc supponit cælum non esse corpus simplex , sed componi ex materiâ & formâ , in illâ enim sententiâ locum , non habet . Utrum verò sit corpus simplex , necne , dicetur disp. sequente , sec. 3.

II.
Dicitur ali-
qui mater-
iam cale-
stem ejusdem
esse speciei
cum sublunari.

P. Mol. 1. p. tr. de Opere 6. dierum , relicta sententiâ , quam docuerat in Physicis , affirmat ob aliqua loca sacre Scripturæ , materiam cælestem ejusdem esse speciei cum sublunari . Quem sequitur P. Hurt. d. 1. de cælo , l. 2. ante quos sententiam illam docuit S. Bonaventura in 2. d. 12. ar. 2. q. Scotus in 2. dist. 14. quæst. 2. Abulen. in cap. 1. Gen. & alij ; estque valde communis inter recentiores opinio : quam etiam opinionem amplectitur Oviedo d. un. de cælo , p. 2. num. 12.

III.
Fundamentum
hujus
sententiæ est
auctoritas
Scripturæ.

Præcipuus ad hoc probandum Scripturæ locus est , quia dum ea enumerantur quæ primo die condita fuerunt , tantum fit mentio cæli (per quod Empyreum intelligit) terræ & abyssi , per abyssum verò intelliguntur aquæ : unde totum intervallum inter cælum Empyreum & terram repletum fuit aquis . Deinde dicitur spiritum Domini latum esse super aquas , & fecisse firmamentum , quo divisit aquas ab aquis , per hoc verò firmamentum intelligitur , inquit , cælum stellatum , & orbes omnes inferiores unde ex aquâ factum videtur hoc firmamentum , ac proinde materia quæ prius erat sub formâ aquæ , postea fuit sub formâ cæli , seu firmamenti : non enim videtur dicendum , Deum aliquid eorum annihilasse quæ primò condidit . Quare , quod obijci posset , Aristotelem contrarium sensisse , responderetur , cum fundamentum hoc deducatur ex sacra Scripturâ , quam Aristoteles non novit , non multum hæc in parte esse de illius auctoritate laborandum .

Adnot. non
laborandum
hæc in re de
auctoritate
Aristotelis.

IV.
In prædicto
argumento
multa in-
volvuntur
incerta.

Multa hic involvuntur incerta : primò enim incertum est per cælum intelligi solum Empyreum , & per terram solum elementum terræ , sic enim nunquam creatus fuisset aër , aut ignis . Deinde , per firmamentum hoc loco aliud intelligunt sancti August. & Hieronymus nempe infimam aëris regionem , quæ dividit aquas pluviales ab inferioribus , ideoque vocatur firmamentum , licet sit etiam corpus fluidum , quia scilicet statuta ea pars aëris quasi terminus perpetuò dividens has aquas ab illis . Unde per cælum intelligunt hi sancti , non cælum Empyreum tantum , sed universum omnes orbes cælestes . Quam etiam expositionem amplectitur Rupertus 1. de Trinit. cap. 12. & Pereiral. 2. in Genes. in opere 2. diei . Deinde , non est certum , Deum nihil annihilasse eorum quæ primò creavit , sicut enim dicunt hi auctores ipsum destruxisse formam aquæ , quidni etiam destruxerit materiam ?

De cælum
Gen. 1. intro-
duciunt
omnes orbes
cælestes.

Cum ergo non repugnet materiâ quæ respiciat solas formas incorruptibiles , nullam video urgentem rationem cur dicatur materiâ cæli (dato quod in cælo sit materiâ) esse ejusdem speciei cum sublunari : ita Aristoteles l. 1. de cælo , cap. 2. dicens cælum non esse ex materiâ seu naturâ elementari , sed quintæ cujusdam essentia . Albert. in 2. d. 14. q. 2. Cajet. 1. p. q. 66. ar. 2. Ferra. l. 3. con. Gen. c. 20. Capreol. in 2. d. 12. qu. Un. conc. 2. Perer. l. 1. in Gen. Valen. 1. p. d. 5. q. 2. p. 1. §. Et hæc sententia . Murcia l. 1. de cælo , d. 2. q. 4. Idem tenent ut probabile Conimbl. l. 1. de cælo , c. 2. q. 6. Expresse tenet Tannerus 1. p. d. 6. q. 2. d. 4. nu. 24. pro eadem sententiâ citans S. Dionysium l. 4. de Div. nomin. c. 4. S. Basil. Hom. 1. in Gen. Idem tenet S. Thomas 1. p. q. 66. ar. 2. & in 2. d. 14. Addit Tannerus numer. 36. hanc opinionem esse Scripturæ admodum conformem .

V.
Differunt
specie mater-
ia cælestis
& sublunari-
um.

Cælum
quinta es-
sentia.

Ratio est , cum enim potentia illa in materiâ cæli ad formas corruptibiles nunquam reducenda sit ad actum , imò naturaliter reduci non possit , videtur omnino superflua . Conf. si videremus potentiam activam quæ nunquam posset exercere tales specie actus , optimè colligeremus non esse potentiam ad ejusmodi actus : sique in sensibus distinguimus eos specie ex diversis specie operationibus , nec ullum est fundamentum dicendi in talpâ esse potentiam visivam . Simili ergo ratione philosophari licebit de potentia passivâ .

VI.
Ratio est
quia poten-
tia in mate-
riâ cæli ad
formas cor-
ruptibiles esset
superflua.

Nec obstat quod ait P. Hurt. hominem ex semortalem , reddi immortalem per dotem corporis gloriosi , & actum liberum amandi Deum impediri per visionem beatam , sicut etiam impeditur peccatum per eandem visionem : hæc enim sunt supernaturaliter , sicut si Deus decrevisset nunquam destruere formam aliquam . At in materiâ cæli contingeret omnino naturaliter , & materiâ illa ex intrinsecis principiis peteret aliquid (nempe varias formas) quod habere naturaliter nunquam potest . Videtur ergo potius dicendum esse eas diversæ speciei , cum materiâ cælestis , & sublunaris ad diversas specie formas , quantum experientiâ conicere licet , dicere ordinem videatur .

VII.
Aliud est
quod super-
fluitatem in
rebus natu-
ralibus , &
supernatu-
ralibus.

De materiis etiam diversorum cælorum idem judicium esto : maximè si formæ quas respiciunt , sint specie diversæ , ut probabile est de formis planetarum . Et sicut auctores jam relati dicunt materiam cæli Empyrei distingui specie à materiâ sublunari , quidni idem asserant de materiâ aliorum cælorum ? Nec est cur huic rei planè incertæ amplius immoremur .

VIII.
Sphæra sin-
gula cælestes
materias ha-
bent specie
diversas.

Hinc infero primò , singulas partes materiæ cælestis esse heterogeneas , cum nulla recipere possit formam alterius . Sicut enim incapacitas ad recipiendam formam specie distinctam arguit distinctionem specificam completam ; ita incapacitas ad recipiendam aliam formam numero arguit distinctionem specificam incompletam , seu heterogeneitatem quandam , ejus similem , quam omnes statuunt in ubicatione divisibili , cujus singulæ partes sunt sibi dissi-

IX.
Singula par-
tes materia
cælestis sunt
heterogeneæ.

indes.